

kona č. 52/1935 Sb. z. a n. i za povolení zdržovati se na území republiky bez cestovního pasu podle zákona o pasech č. 55/1928 Sb. z. a n., avšak povolení zdržovati se zde bez cestovního pasu jest jen vedlejší formální otázkou, jejíž příznivé vyřešení bude v konkrétním případě většinou závislé na kladném vyřízení žádosti o povolení pobytu podle zákona č. 52/1935 Sb. z. a n., poněvadž zemský úřad, rozhoduje o žádosti za povolení pobytu podle zákona č. 52/1935 Sb. z. a n., zkoumá současně též otázku, resp. předpoklady pro udělení povolení zdržovati se zde bez cestovního pasu.

Z toho důvodu jest pak jen samozřejmé, že i udělení pobytového visa podle § 10 zákona o pasech č. 55/1928 Sb. z. a n. těm cizincům, s jichž domovskými státy trvá dosud visová povinnost, jest jen přímým a logickým důsledkem pravoplatného udělení povolení pobytu podle zákona čís. 52/1935 Sb. z. a n.

Max Herzstein:

VYMÁHÁNÍ ČESKOSLOVENSKÝCH PALMÁRNÍCH POHLEDÁVEK V NĚMECKU.

(Se zvláštním zřetelem na předpisy práva devisového.)

Československý advokát jest často nucen vymáhati v Německu palmární pohledávky, měl-li jeho zmocnitel od začátku bydliště v Německu, nebo přestěhoval-li se jeho tuzemský zmocnitel do Německa. Vymáhání palmárních pohledávek v Německu stává se pak poněkud spletitým, poněvadž jsou v jistém úzkém vnitřním spojení jednak předpisy civilního řádu a jednak předpisy devisového práva.

Prvním předpokladem vykonatelnosti v Německu jest pravoplatný rozsudek československého soudu. Tento pravoplatný čsl. rozsudek je v Německu vykonatelným. Tato vykonatelnost nezakládá se na »Smlouvě mezi říší Německou a republikou Československou o ochraně právní a o právní pomoci ve věcech občanských« — kterážto smlouva upravuje otázky jiného druhu — nýbrž na skutečně uznané zásadě vzájemnosti. Pravoplatné rozhodnutí nemusí míti právě zevnější formu »rozsudku«; též platební rozkaz v řízení rozkazním a směnečném, jakož i platební rozkazy v řízení upomínacím (§ 1, č. 2 a č. 3 ex. ř.) jsou postaveny rozsudkům na roveň (srov. vyhlášky č. 131 čsl. ministerstva spravedlnosti z 25. června 1924, sb. č. 67 a německý říšský zákoník II., str. 143). Rozhodnutí — k vůli jednoduchosti budeme v tomto pojednání mluvíti vždy o »rozsudku« — musí býti pravoplatné, t. j. nesmí již podléhati opravným prostředkům. Pravoplatnost — nikoliv pouze vykonatelnost — musí býti osvědčena na rozsudku. Neboť německé právo zná též rozsudek »zatímně vykonatelný«, nekryjí se tudíž pojmy »pravoplatnost« a »vykonatelnost«.

Byla-li pravoplatnost řádně osvědčena, jest rozsudek v Německu vykonatelný. Avšak pojem vykonatelnosti nutno ještě blíže vysvětliti, neboť vykonatelnost neznamená, že rozsudek možno předati beze všeho vykonávajícímu orgánu, t. j. v případě zabavení svršků soudnímu vykonavateli a v případě jiné exekuce, zejména exekuce na pohledávky nebo nemovitý majetek, soudu exekučnímu, nýbrž vymáhání vyžaduje si podání žaloby.

§ 722 německého c. ř. s. stanoví: »Exekuce na základě rozsudku cizozemského soudu bude vykonána pouze tehdy, byla-li její přípustnost vyslovena rozsudkem o vykonatelnosti.« (»Vollstreckungsurteil.«)

Zde již působí předpisy práva devisového. Československý advokát, žádaje placení na dlužníkovi, sídlícím v Německu, požaduje tím plnění, vázané na schválení německého úřadu devisového (Devisenstelle). § 11 německého zákona devisového stanoví: Tuzemec smí vydati cizozemci anebo v jeho prospěch v tuzemsku tuzemci tuzemská platidla nebo zlato toliko se schválením.

Pro pojem tuzemce a cizozemce nerozhoduje tu státní příslušnost, nýbrž jediné bydliště (§ 6, odst. 6 devisového zákona).

Z toho bylo by možno souditi, že již žaloba na vydání rozsudku o vykonatelnosti vyžaduje schválení devisovým úřadem; avšak povinnost vyžádati si tohoto schválení má podle německého práva devisového povahu hmotně právní. K úkonům procesuálním jako takovým (ku př. k podání žaloby a k návrhu na exekuci) není potřeba schválení úřadem devisovým. Byla-li tedy podána žaloba na vydání rozsudku o vykonatelnosti bez schválení devisového, nesmí soud žalobu zamítnouti, nýbrž musí řízení k návrhu jedné strany přerušiti až do rozhodnutí devisového úřadu (srov. § 39 devisového zákona). Toto ustanovení je budováno na právním názoru, že soud smí dlužníka odsouditi k placení cizozemci pouze se schválením devisového úřadu, ježto by jej jinak odsoudil k zakázanému jednání. Úřad uděluje tudíž schválení nikoliv k podání žaloby nebo ku provedení exekuce, nýbrž k plnění dlužníkem (směrnice k devisovému zákonu III., 4). Třeba že je žaloba na vydání rozsudku o vykonatelnosti podle toho formálně přípustná bez předchozího devisového schválení, přece v praxi předchází žalobě téměř vždy žádost na úřad devisový, neboť nejeví se praktickým podati žalobu, která by měla za následek jediné přerušeni řízení.

Jest však československý advokát jako věřitel legitimován k podání návrhu na devisový úřad, aby bylo povoleno dlužníkovi jemu platiti?

Na tuto otázku odpovídá § 8, odst. 2 devisového zákona takto: »Pokud dlužník podle předpisů tohoto zákona neb prováděcího nařízení nesmí plniti bez schválení, jest věřitel oprávněn sám navrhnouti schválení potřebné ku plnění dlužníkem.«

Toto ustanovení jest pro praxi velmi důležité. Mnohdy namítá dlužník cizozemskému věřiteli, že mu placení není »bohužel« možné pro nedostatek devisového schválení. Jest proto pro věřitele důležité znáti předpis § 8, odst. 2, podle kterého lze dosíci schválení devisovým úřadem také proti vůli dlužníkově.

Pokud jde o schvalovací řízení, nutno po stránce formální uvésti toto: Úřad vyzoomí dlužníka o návrhu především zasláním opisu návrhu, aby týž měl příležitost se k němu vyjádřiti (směrnice I., 34). Výslech dlužníka směřuje k tomu účelu, aby bylo zjištěno, zda tvrzený palmární nárok je po právu čili nic; běží tu pouze o objasnění skutečností, směrodatných pro rozhodnutí po stránce devisové, jako ku př. o otázku, staly-li se výkony advokátovy skutečně na území Československé republiky, neboť na těchto okolnostech nezávisí jenom schválení jako takové, nýbrž především otázka, jakého obsahu bude schválení.

Známe buď schválení a) k volnému převodu, anebo b) k placení na vázaný účet.

a) Při pohledávkách palmárních lze zpravidla docíliti schválení k volnému převodu, neboť jedná se tu o zaplacení výkonu, jež se převede podle devisových dohod, sjednaných mezi říší Německou a republikou Československou do ČSR prostřednictvím tak zvaného »zvláštního účtu československé Národní banky a Súčtovací pokladny v Berlíně« (Spezialkonto). Bylo-li schváleno placení na tento účet, možno palmární částku vyplatiti věřiteli v Praze v plném kursu devisových říšských marek. S ohledem na to, že československá Národní banka beze všeho převádí palmární pohledávky říšskoněmeckých advokátů do Německa, jest tu zaručena vzájemnost praxí. Německé úřady devisové nečiní proto ve většině případů námitek proti převodu palmárních pohledávek. Ze zkušenosti však víme, že toto schválení se neuděluje ve všech případech s naprostou jistotou. Stanovisko německých devisových úřadů není jednotné, neboť v Německu není devisového úřadu jediného — jako je jím Národní banka v Československé republice — nýbrž existují asi dva tucty takových úřadů devisových, přidělených k berním úřadům druhé stolice, k tak zvaným zemským finančním úřadům. Příslušným úřadem devisovým jest úřad, v jehož obvodu má dlužník své bydliště (směrnice I., 17). Podle toho, jak u dotyčného úřadu bylo použito převodu zvláštním účtem (Spezialkonto) již častěji čili nic, je možnost dosíci schválení volného převodu větší neb menší. Odmítne-li místní úřad devisový schválení, pomůže v mnoha případech stížnost na říšský úřad devisový (Reichsdevisenstelle) v Berlíně. Stížnost není vázána na žádnou lhůtu, poněvadž v německém řízení devisovém není formálního postupu instančního; jedná se tu o neformální dozorčí stížnost, o níž rozhoduje říšský úřad devisový v Berlíně jako nejvyšší úřad dozorčí nad říšským hospodářstvím devisovým.

b) Nelze-li docíliti schválení k volnému převodu, bude schváleno toliko placení na »vázaný účet úvěrový« (Kreditsperrkonto), jež jest vázáno na dva předpoklady:

1. věřitel musí býti ochoten přijmouti toto placení za plnou hodnotu nominální na místě plnění,

2. německá banka devisová, u níž má býti placeno, musí ujistiti, že tu není nebezpečí kompensace. Tímto prohlášením má býti zabráněno, aby pohledávka, kterou dotyčná devisová banka náhodou má za věřitelem, nezanikla započtením.

Z těchto důvodů zašle devisový úřad, dříve než udělí schválení ku placení na vázaný účet, věřiteli tiskopisy, obsahující tato dvě prohlášení.

Jak je tomu však, jestliže československý advokát se zdráhá tyto tiskopisy vyplniti, poněvadž nechce přijmouti placení na vázané konto? Tato otázka byla v německé právní vědě a judikatuře velmi sporná. VII. civilní senát říšského soudu rozhodl v rozhodnutí 1935, S. 1082 Juristische Wochenschrift (J. W.), že cizozemský věřitel jest podle zásad dobré víry (Treu und Glauben) povinen přijmouti placení ve vázaných markách. Avšak rozhodnutím Velkého civilního senátu — viz rozhodnutí říšského soudu v civilních věcech, svazek 151, str. 116 — byla stanovena tato právní zásada: »Věřitel pohledávky znějící na říšské marky, který jest cizozemcem ve smyslu devisového zákonodárství, neocne se v prodlení s přijetím, odmítne-li přijmouti nabídnuté mu placení na vázané konto u devisové banky na místo plnění.«

Zdráhá-li se tedy právní zástupce přijmouti palmární pohledávku ve

vázaných markách, pak zůstává obligační poměr v pendenci. Dlužník nemůže snad zprostiti se svého závazku složením částky u soudu. Naproti tomu vyplní-li věřitel zaslané mu tiskopisy devisové, povolí se placení na vázané konto.

Má-li právní zástupce v rukou povolení devisového úřadu, ať již k transferu anebo k placení na vázané konto, není již žádné překážky, aby byla podána žaloba na vykonatelnost (Vollstreckungsklage).

Věcně příslušným pro tuto žalobu jest úřední soud (Amtsgericht) nebo zemský soud (Landgericht), u něhož dlužník má své obecné sudiště, a to úřední soud při hodnotě sporu do 500 ř. m. včetně, zemský soud tehdy, jestliže hodnota sporu tuto částku přesahuje. Při žalobách u úředního soudu není zastoupení advokátem obligatorní, naproti tomu musí žaloba u zemského soudu býti podána advokátem, který u toho kterého zemského soudu jest připuštěn.

Rozsudek o vykonatelnost (Vollstreckungsurteil) vydá se bez zkoumání zákonnosti rozhodnutí československého (srov. § 723, odst. 1 c. ř. s.). Jen tehdy jest uznání čl. rozsudku vyloučeno, jestliže čl. soud by nebyl býval podle německého zákonodárství příslušným nebo nebyl-li rozsudek řádně doručen (§ 328 c. ř. s.). Důležité jest, aby žalobní návrh byl správně instruován. Žaloba směřuje k tomu, aby vykonatelnost rozsudku čl. soudu byla prohlášena za přípustnou. Aby pak byl výkon po vydání rozsudku vykonavatelé usnadněn, doporučuje se, aby obsah čl. rozsudku byl pojat do žalobního návrhu, takže žalobní návrh má zníti asi takto: »Vykonatelnost rozsudku okresního soudu v Praze . . . z . . . č. j. . . ., kterým byl žalovaný uznán povinným zaplatiti žalobci Kč 2000.—, prohlašuje se za přípustnou.«

Tato stylisace žalobního návrhu se doporučuje proto, poněvadž rozsudek o vykonatelnost jest srozumitelným pouze v souvislosti s československým rozsudkem a výkonný orgán jest tím zproštěn zdoluhavého zkoumání spojitosti mezi rozsudkem o vykonatelnosti a čl. rozsudkem.

Je-li rozsudek o vykonatelnosti pravoplatný nebo jsou-li dány předpoklady »předběžné vykonatelnosti«, může býti přikročeno k nucenému výkonu. Rozsudek odešle se tedy soudnímu vykonavatelé nebo soudu exekuci provádějícímu podle toho, zda má býti provedena mobilární exekuce nebo exekuce jiného druhu.

K exekuci není zpravidla zapotřebí nového devisového povolení — viz § 41 devisového zákona — neboť, ježto povolení bylo již uděleno před vydáním rozsudku, zahrnuje toto povolení již i povolení k vydobytí.

Byl-li palmární účet zaplacen na konversní a zvláštní účet (Spezialkonto) československé Národní banky u súčtovací pokladny v Berlíně, provádí se transfer automaticky. Bylo-li naproti tomu placeno na vázané konto, naskýtá se otázka, jakým způsobem může věřitel částkami na vázané konto zaplacenými nakládati.

Vázaných marek použití možno trojím způsobem. Věřitel může vázanou marku prodati na mezinárodní burse, jako v Amsterdamě nebo Curychu; dostane za ni jen velmi nepříznivý mezinárodní kurs, který kolísá mezi 20 až 25 % ceny markové devisy. Výhodnější možnost použití se naskýtá tím, že československá Národní banka je podle měnlivé potřeby vázané marky ochotna přijmouti německou úvěrní vázanou marku (Kredit-sperrmark) — a jako taková jeví se marka ze zaplacených palmárních

účtů — na t. zv. zvláštní účet (Sonderkonto) čl. Národní banky u súčtovací pokladny v Berlíně a protihodnotu vyplatiti v Praze. V posledních měsících povolen byl pro toto súčtování kurs cca 4.4. Chce-li se věřitel vyhnouti tomuto ztrátovému transferu, nezbyvá mu nic jiného než použití marky v německém tuzemsku podle ustanovení, jež jsou obsažena v směrnících pro devisové hospodářství (Richtlinien) II., odst. č. 53 a 55. Prakticky nejhlavnější ustanovení jsou tato: Obnosů vázaných marek lze použít k cestám do Německa a k bezplatným věnováním pro příbuzné v Německu k jich osobní podpoře. Ve všech případech vyžaduje dispoice vázanými markovými obnosy povolení Národní banky. Transfer obnosů za plný devisový kurs může být jen tehdy povolen, je-li tu případ tak zv. obzvláštní tvrdosti, to jest pravidelně tenkrát, kdy lze prokázati obzvláště špatné majetkové poměry.

Zvláštní úvahy vyžadují případy, kdy čl. právní zástupce pověří žalobou německého zástupce a má nárok na odměnu za instruování žaloby, korespondenci atd. Podle německého tarifu má německý právní zástupce, který instruuje proces u cizozemského soudu, nárok na t. zv. »Verkehrsgelühr« — viz *Gebührenordnung für Rechtsanwälte*, § 44. Tento poplatek činí polovinu procesního poplatku (Prozessgelühr). Procesním poplatkem rozumí se podle německého tarifu poplatek za podání žaloby nebo za odpověď na žalobu, kdežto ústní jednání, provádění důkazů a konečné ústní jednání honorují se zvláště.

Čsl. právní zástupce, i když fungoval jako substituent (Verkehrsanwalt), má nárok na zaplacení své odměny. Pro výši této odměny nepřichází však v úvahu německý tarif, nýbrž právo československé. Tato zásada jest vyslovena v rozhodnutí J. W. 1926, S. 865, jakož i v novém rozhodnutí J. W. 1936, S. 57, kde říšský soud stanovil tuto zásadu: »Každý právní zástupce může podle zásad mezinárodního práva při uplatňování právních nároků v cizozemsku požadovati jen ony poplatky, jež platí v jeho vlasti a v jeho zákonném bydlišti.«

Čsl. advokát, který požaduje odměnu za to, že instruoval říšskoněmeckého advokáta, musí tedy prokázati, že tyto poplatky jsou podle čl. práva odůvodněny. Tyto náklady nestanoví pak soud přímo v rozsudku, nýbrž zvláštním usnesením, vyhotoveným soudní kanceláří, podle něhož lze vésti exekuci. K výkonu této exekuce jest v tomto případě zapotřebí podle § 41 zvláštního povolení devisového; transfer provádí se pak tímž způsobem, jak bylo výše vyličen.

Glosy a aktuality.

Pořadí vedlejšího příslušenství hypotekární pohledávky.

Dávno již se žádný věřitel nespočívá pro svoji pohledávku, která má být zajištěna zásavním právem, s tím, aby zástava byla zřízena pouze pro kapitál s úroky a »vedlejšími

závazky ve výši 10% kapitálu«. Žádá se zpravidla zajištění 20%, a v poslední době i 25—30% kapitálu pro vedlejší závazky v pořadí hypotekární pohledávky.

1. Mimo různé druhy útrat spadají pod souhrnné označení »vedlejšího příslušenství pohledávky«, ze-